

TÜRKÇEDE YÖNETİM OLGUSU: ATASÖZLERİ VE DEYİMLER ÜZERİNE BİR İÇERİK ANALİZİ MANAGEMENT CONCEPT IN THE TURKISH LANGUAGE: A CONTENT ANALYSIS ON PROVERBS AND IDIOMS

Emet GÜREL*
Azra NAZLI**

Öz

Yönetim, insani ve evrensel bir süreçtir. Tarihin hangi dönemine gidilirse gidilsin, insanın var olduğu her yerde yönetimin izlerini sürmek mümkündür. En küçük toplumsal birimden, en büyük toplumsal birime dek tüm yapı ve oluşumlar, yönetime gereksinim içindedir. Yönetim; tüm evrenselliğe rağmen, aynı zamanda kültürel bir olgudur. Bir toplumun, yönetim olgusuna bakış açısı; yönetim uygulamaları, yönetsel yapısı, yönetici tipolojisi, yönetilen tutum ve davranışları ile yöneten-yönetilen ilişkileri gibi bir çok konuda ipucu niteliğindedir. Bu çalışma, Türk toplumunun yönetime bakış açısını ortaya koymayı ve yönetim olgusunu atasözleri ile deyimler üzerinden çözümlemeyi amaçlamaktadır. Atasözleri ve deyimler, bir toplumun değerlerini ve yönelimlerini analiz etme amacına hizmet eden temel veri kaynaklarıdır. Öyle ki atasözü ve deyim araştırmaları aracılığıyla, dil üzerinden iletişim ve kültür çalışmaları gerçekleştirilebilir. Çalışma, Türkçede bulunan yönetim ile ilgili atasözleri ve deyimlerin içerik analizi yöntemiyle araştırılması esasına dayanmaktadır. Nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda tasarlanan araştırma kapsamında, Türk Dil Kurumu -TDK- Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü taranarak yönetim olgusu ilgili atasözleri ile deyimler tespit edilmiş ve belirli kategoriler oluşturularak yorumlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara ilişkin detaylar, çalışmanın sonuç kısmına yansıtılmış ve Türkçede yönetim olgusuna ilişkin saptamalar yapılmıştır. Çalışma, Türk toplumunun yönetim olgusuna bakışına yönelik çıkarımlar ve gelecek çalışmalara yönelik öneriler ile sonlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yönetim, Kültürel Çalışmalar, İçerik Analizi.

Abstract

Management is a humanly and universal process. Regardless of the period of history, it is possible to find traces of management wherever there is a community. From the micro-social unit to the macro-social unit, all structures and formations need management. Management; despite all universality, is also a cultural phenomenon. Clues for a society's view of the phenomenon of management; can be gained from management practices, managerial structure, manager typology, governed attitudes and behaviors, and managerial-managed relations. This study aims to reveal the perspective of Turkish society to management and to analyze the phenomenon of management through idioms and proverbs in Turkish. Proverbs and idioms are the main data sources that serve to analyze the values and orientations of a society. It is possible to carry out communication and cultural studies on language through the studies of proverbs and idioms. The study is based on the content analysis of proverbs and idioms related to the management in Turkish. In the scope of the research designed in accordance with the qualitative research approach, the Turkish Language Association -TDK- Proverbs and Idioms Dictionary was searched and the related proverbs and idioms were identified and interpreted by creating certain categories. The details of the findings obtained in the study were reflected in the conclusion part of the study and the determinations regarding the phenomenon of management in Turkish were identified. The study concludes with the implications of Turkish society about the phenomenon of management and suggestions for future studies.

Keywords: Management, Cultural Studies, Content Analysis.

1. Giriş

İnsan; diğer canlılardan farklı olarak içine doğduğu doğaya uyumlanmak yerine, onu yönetmeye girişmiştir. İnsanı insan yapan ve evrimsel süreçte varlığını sürdürmesini sağlayan bu özelliği, yönetim olgusunu onun için her daim önemli kılmıştır. Fiziksel anlamda diğer canlılar gibi kendisini güçlü kılan uzva sahip olmayan insan, zekasını kullanarak diğer canlılardan ayrılmış ve bu avantajını doğayı biçimlendirmek için kullanmıştır. Yerleşik yaşama geçişle birlikte ise, kültür üretimine başlayarak yaşamsal faaliyetlerini düzenleme yoluna gitmiştir. Bu bakış açısı uyarınca tüm uygarlık tarihi, insanın örgütlenme ve yönetme çabalarının bir çıktısı olarak görülebilmektedir. Öyle ki insan uygarlığında dinden hukuka, güvenlikten eğitime, siyasetten iş yaşamına dek tüm kavram ve kurumları toplum yaşamının düzenlenmesine hizmet eden yönetsel çabalar olarak nitelemek mümkündür.

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, emet.gurel@ege.edu.tr Orcid ID: orcid.org/0000-0002-5120-8042.

** Arş. Gör., Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, azrakardelen.nazli@ege.edu.tr Orcid ID: orcid.org/0000-0003-0565-1278.

1.1. Yönetim

Yönetim -management-; insanların tek başlarına ulaşamayacakları amaçlara ulaşabilmek için başkalarına iş gördürmeleri ve başkaları aracılığıyla iş başarmalarıdır. İnsan gücünün ve kapasitesinin bir sınırının olması, amaçlara işbirliği içinde ulaşmayı gerektirmektedir. Gereksinimleri giderme arayışı; insanı çevresindeki diğer insanlara, örgütlere ve toplumlara yöneltmektedir. Bununla birlikte insan amaç ve gereksinimlerinin sınırlanamaması, işbirliği çabalarının örgütlü bir şekilde gerçekleştirilmesi ve sürekli kılınması zorunluluğunu doğurmaktadır. Bu anlamıyla yönetim; insan doğasının bir ürünü ve insanın yaşamını sürdürme itkisinin bir sonucu olarak gündeme gelmektedir (Gürüz ve Gürel, 2009, 16).

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü'nde (2018) "yönetim; yönetme işi, çekip çevirme, idare" olarak karşılık bulmaktadır. Öyle ki yönetimin en temel görevi, herhangi bir iş ya da süreci sevk ve idare ederek başarıya ulaştırmaktır. Eren (2003, 3) yönetimi; bir grup insanı belirlenmiş amaçlara doğru yönlendirme, aralarındaki işbölümü, işbirliği ve koordinasyonu sağlama çabalarının toplamı olarak tanımlamaktadır. Bu paralelde yönetimi sosyal bir disiplin olarak niteleyen Drucker (2014, 10), yönetim işinin, insanların ve insanlara ait örgütlenmelerin davranışlarıyla ilgilendiğine dikkat çekmektedir.

Toplumsal yaşamın olmazsa olmazlarından olan yönetim, insana özgüdür ve insanın üretimleri ile ilgilidir. Bedeian (1989, 6) yönetimi, insani ve maddi kaynakların etkili kullanımı ile amaçlanmış sonuçlara ulaşma süreci olarak tanımlamaktadır. Amaçsal ve araçsal bir süreç olarak yönetim, girdiden çıktıya doğru ilerleyen ve verimlilik ile etkililik temelinde uygulanan bir eylemdir. Bu bağlamda yönetimin örgütsel amaçlara ulaşmaya yönelik bir süreç olduğuna dikkat çeken Bartol ve Martin (1991, 6); söz konusu amaçlara ulaşmak üzere 'planlama', 'örgütlenme', 'liderlik' ve 'denetim' olmak üzere dört temel işlevin uygulandığını ifade etmektedir.

Yönetim, insana dair bir olgudur ve ancak insanla birlikte varlık gösterebilmektedir. Yönetenin de, yöneticinin de insan olması; yönetim kavramına ve yönetsel uygulamalara insani bir nitelik kazandırmaktadır. Güney (2000, 261) yönetimi; bir amaca ulaşmak için insanların işbirliğini sağlama ve onları amaca doğru harekete geçirme faaliyet ile gayretlerinin toplamı olarak tanımlamaktadır. Bu paralelde Kraut ve arkadaşları (1989, 1), yönetimi takım sporuna benzetmektedirler. Onlara göre yönetim, tüm oyuncularından taleplerde bulunan ve sürece aktif katılımlarını isteyen bir takım sporudur.

Öztürk (2003, 121); yönetimi, önceden saptanan amaçlara ulaşmak için kaynakların organize edildiği ve gelecekteki faaliyetlerin belirlenmesi amacıyla sonuçların değerlendirildiği bir süreç olarak tanımlamakla birlikte bu tanımın, birçok eksikliğe dikkat çektiğini de ifade etmektedir. Yönetim sürecinde yalnızca insan ve iş yoktur. Yönetim, insanın ve işin ötesinde bir eylemdir. Geniş kapsamlı, aşkın ve sinerjiktir.

Bununla birlikte yönetim, temel olarak iki özne üzerinden hayata geçmektedir: 'Yönetici' ve 'yönetilen'. Diğer bir deyişle, yönetim olgusunun varlığından söz edebilmek için yöneten ve yönetilen olmak üzere iki grubun varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Yönetici, en yalın ifadeyle yöneten kişi demektir. Daha geniş bir ifadeyle ise yönetici, yönetme gücünü elinde bulunduran ve belirli birtakım amaçlara ulaşmak için işlerin başarıyla yerine getirilmesini sağlayan kişidir. Yönetici, diğer insanlar aracılığıyla işlerin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda yöneticinin üç temel görevi bulunmaktadır; belirli amaçlara ulaşmak, bir grup insanı uyum içinde çalıştırmak ve iş başarmak. Yöneticiye atfedilen eylemler, Drucker (2008, 8) tarafından beş maddede özetlenmiştir: "Hedef belirlemek, organize etmek, motive etmek, denetlemek ve geliştirmek".

Yöneticinin performansı ve verimliliği ile örgütsel performans ve verimlilik arasında koşutluk bulunmaktadır (Boyatzis, 1982, 17). Günümüz dünyasında yönetimin kazandığı önem ve yönetim sürecinde yöneticinin belirleyici rolü, yöneticinin taşınması gereken özellikleri tartışmaya açmıştır. Böylelikle yönetim bilimi içinde 'yöneticinin görevleri' ve 'yönetsel beceriler' önemli bir araştırma konusu haline gelmiştir.

Yöneticiyi 'arabulucu' olarak tanımlayan Lax ve Sebenius (1986, 2); yöneticinin görevlerini yönetsel yapıyı tasarlama, çalışanları yönlendirme ve örgütsel performansı denetleme olarak açıklamıştır. Yöneticinin amaçları başarmada diğer kişilerin çabalarını yönlendiren kişi olması, yönetsel süreç içinde kendine özgü bazı işleri üstlenmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu bağlamda yönetici etkili olabilmek için 'teknik beceri', 'iletişim becerisi', 'insan ilişkileri becerisi', 'analitik beceri', 'karar verme becerisi', 'kavramsal beceri' gibi bazı becerilere sahip olmalı ve onları sürekli olarak geliştirmelidir (Can, 1999, 24-26).

Yönetilen, yönetim eyleminin diğer öznesidir. Yönetilen birimden hareketle, yönetilenin terminolojideki isimlendirmesi -işgören, çalışan, halk, vatandaş vb.- değişiklik gösterebilmektedir. Bununla birlikte her yöneticinin yönetici olabilmek için yönetilene ihtiyaç duyduğundan söz etmek mümkündür. Yönetici, yönetilen var olduğu takdirde yönetici rolüne soyunabilmekte ve otorite sahibi olabilmektedir. Bu

durum yönetim kavramını açıklamak için, yönetilen kavramının da mercek altına alınmasını gerektirmektedir.

Yönetilen, en yalın ifadeyle, yönetim eylemine ve yöneticinin otoritesine konu olan demektir. Yönetilen; kendi güç sınırlarını aşan işleri yerine getirebilmek için, yönetene ve yönetime ihtiyaç duymaktadır. İnsan gücünün sınırlarının olmasının ve insanın işbirliğine eğilimli sosyal bir varlık olmasının, yönetim eyleminin oluşmasını sağladığını ileri sürmek mümkündür. Yönetilen, belirli bir takım amaçlara ulaşabilmek için yöneticinin otoritesini kabullenerek belirli işleri başarmakla yükümlü olan kişi olarak tanımlanabilmektedir.

Yönetenin ve yönetilenin varlığı, ilişkisel eşgüdümü ve iletişimi ön plana çıkarmaktadır. Yönetim sürecinin etkililiği ve verimliliği ile yönetici ve yönetilen arasındaki ilişki arasında doğrusallık bulunmaktadır. Bu anlamıyla yönetim; yöneten ve yönetileni kapsayan amaç odaklı, işbirliği temelli, insan ilişkisini ve iletişimi esas alan evrensel bir süreçtir.

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışma kapsamında literatür bölümünde konu edilen tanımlama ve saptamalardan hareket ederek yönetim olgusunun Türk kültüründeki yerini atasözleri ve deyimler aracılığıyla araştırmak amaçlanmıştır. Dilin sözcüğüne ait öğeler olan atasözleri ve deyimler; bir toplumun duygu, düşünce, inanç ve kültür yapısını yansıtmaktadır. Öyle ki 'atasözü ve deyim araştırmaları' ile bir kültüre yönelik önemli veriler elde etmek mümkündür.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü'nde (2018) atasözü; "uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, deme, mesel, sav, darbimesel"; deyim ise "genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir" olarak tanımlanmaktadır. Bir kültürün düşünme biçimini yansıtan dil psikolojisi, bu tür kavramların oluşmasının ya da oluşmamasının nedenlerini ve bugünkü hayata olan izdüşümlerini ortaya koymaktadır (Baltaş, 2016). Bu çalışma da, tıpkı dil psikolojisi gibi Türk toplumunun kültürel değerlerinin dil ile olan koşutluğunu mercek altına almayı amaçlamaktadır.

Çalışma kapsamında Türk toplumunun yönetim ile olan ilişkisini anlamlandırmak üzere Türkçede var olan atasözleri ve deyimler araştırmanın örneklemini olarak seçilmiştir. 'Küreselleşme', 'farklılık yönetimi', 'liderlik' gibi kavram, uygulama ve becerilerin tartışıldığı günümüz dünyasında, böylesi bir çalışmanın Türk toplumunun yönetim ile olan bağına ortaya koymak açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

2.2. Yöntem

Çalışma, nitel yöntemle tasarlanmıştır. Türk Dil Kurumu -TDK- tarafından hazırlanan ve kurumun resmi web sitesinde online olarak erişilebilen 'Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü', araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Türk Dil Kurumu, 1932'den bu yana Türk dili üzerine akademik araştırma ve çalışmalar yapmaktadır. Türk dili ve öğeleri üzerine geniş kapsamlı ve güncel bir arşive sahip olması, söz konusu arşive online olarak ulaşılabilmesi ve akademik olarak kabul görmesi nedeniyle, Türk Dil Kurumu'nun temsiliyet potansiyelinin güçlü olduğu düşünülmüştür.

Araştırma kapsamında, öncelikle 'yönetim', 'yönetici', 'idare' ve 'idareci' kelimeleri Atasözü ve Deyimler Sözlüğü'nde taranmıştır. Ardından yönetim olgusu ile ilgili olduğu tespit edilen atasözleri ile deyimler derlenmiş ve içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi -content analysis-; yazılı, sözlü ya da görsel mesajların sistematik bir biçimde analiz edilmesi yani taşıdığı mesajları anlamak için bilimsel yöntem ile çözümlenmesi ve bu mesajların anlamlandırılması yöntemidir (Ataizi, 2012, 139). Bu bağlamda içerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 259).

Araştırmanın verileri, çalışma evreni olarak seçilen Türk Dil Kurumu Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü ile sınırlıdır. Araştırmanın kısıtını, araştırma evrenine dahil edilmeyen atasözleri ve deyimler sözlükleri oluşturmaktadır.

2.3. Bulgular ve Yorumlar

Araştırma kapsamında Türk Dil Kurumu Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nde 'yönetim', 'yönetici', 'idare' ve 'idareci' kelimeleri, atasözü/deyim ve anlam temelinde taranmıştır. Ocak 2019'da gerçekleştirilen tarama sonrasında elde edilen bulgular derlenerek 'atasözü' ile 'deyim' şeklinde kategorize edilmiş ve alfabetik düzene uygun olarak dizilmiştir. Söz konusu sürecin ve elde edilen bulguların ışığında, yönetim ile ilgili Türkçede bulunan atasözleri ile deyimler derlenmiş ve Tablo. 1.'de toplu olarak sunulmuştur.

Tablo. 1. 'Yönetim' ile İlgili Türkçede Bulunan Atasözleri ve Deyimler

Atasözleri	Deyimler
<ul style="list-style-type: none"> Ağanın gözü, yiğidin sözü At, adımına göre değil, adamına göre yürür At binicisini bilir -tanır- Ata eyer gerek, eyere er gerek Ay ayakta çoban yataкта, ay yataкта çoban ayakta Baş başa bağlı, baş da şeriata -yasaya, padişaha- Başını acemi berbere teslim eden cebinden pamuğu eksik etmez -etmesin- Beyler buyruğu yoksula kan ağlatır Çobansız koyunu kurt kapar Çok söyleme arsız edersin, aç bırakma hırsız edersin Gelen ağam, giden paşam İmam osurursa, cemaat sıçar Senden devletliye ortak olma Tayfanın akıllısı, geminin dümeninden uzak durur Yayı, atıcısına vermeli Yuvayı dişi kuş yapar Yüz verme, arsız olur, az verme hırsız olur	<ul style="list-style-type: none"> Anahtarı beline takmak Başsız bırakmak Başsız kalmak Başta -başında- bulunmak -Bir işin- başında olmak -Bir şeyin- başına geçmek -Birini- burnundan yakalamak Direksiyona geçmek Dizginleri -dizginlerini- eline almak Dizginleri ele vermek El koymak Elinde kalmak Eline almak Hacir altına almak Hükümet etmek Hükümet sürmek Hükümeti devirmek İdare etmek İdaresini bilmek İktidardan düşmek İpi -birinin- eline geçmek İpin ucunu kaçırmak İşbaşına gelmek Kazan kaldırmak -devirmek- Sakalı ele vermek -kaptırmak- Tek elden Uyruğuna girmek Yuları birinin elinde olmak

Türkçede bulunan 'yönetim' ile ilgili atasözleri ve deyimler incelendiğinde, atasözlerinin nicelik olarak deyimlere kıyasla azınlıkta olduğu görülmüştür. Bununla birlikte yönetimle ilgili atasözlerinin azımsanamayacak varlığı, Türk kültüründe yönetim olgusunun önemli bir yer işgal ettiğine dair veri olarak yorumlanmıştır.

Araştırma bulguları; 'yönetimin kapsadığı alan', 'yönetici', 'yönetilenlerin yönetime ve yöneticiliğe bakış açısı' ve 'yönetim şekli' kategorileri üzerinden ele alınmıştır.

3.1. Yönetimin Kapsadığı Alan İle İlgili Atasözleri ve Deyimler

Yönetim; çok boyutlu, yaygın ve evrensel bir olgudur. Öyle ki en küçük birimlerden en büyük birimlere, en tekil var oluşlardan en çoğul var oluşlara, en dar kapsamlardan en geniş kapsamlara dek yönetimin etkinliğini hissetmek mümkündür. Yönetim; gelişmemiş toplumda da vardır, gelişmiş toplumda da vardır.

Gerçekleştirilen araştırmada, Türkçede yönetimin kapsamı ile ilgili atasözleri ve deyimlerin varlığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda yönetimin kapsadığı alan ile ilgili üç atasözü, dokuz deyim bulunduğunu görülmüştür.

Tablo. 2. Yönetimin Kapsadığı Alan İle İlgili Türkçede Bulunan Atasözleri ve Deyimler

Atasözleri	Deyimler
<ul style="list-style-type: none"> Yayı atıcısına vermeli Yuvayı dişi kuş yapar Yuvayı yapan dişi kuştur	<ul style="list-style-type: none"> Anahtarı beline takmak Direksiyona geçmek Gemiyi aziya almak Hükümet etmek Hükümet sürmek Hükümeti devirmek İktidardan düşmek Kazan kaldırmak -devirmek- Uyruğuna girmek

Tablo. 2.'de sunulan bulgular uyarınca, yönetimin kapsamı ile ilgili atasözleri ve deyimlerin; 'ev yönetimi', 'araç yönetimi' ve 'devlet/ülke yönetimi' gibi alt başlıklara ayrılabilirdiği saptanmıştır.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğüne göre (2018) 'ev', yalnızca bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapı ve bir kimsenin ya da ailenin içinde yaşadığı konut anlamlarına gelmektedir. Kelime; mecaz olarak ise, aile anlamını taşımaktadır. Bu bağlamda 'ev yönetimi', birim olarak hanenin ya da konutun

yönetimi ve ailenin yönetimi olarak düşünülebilmektedir. Aile, toplum içindeki en küçük birimdir. Bu noktada aile yönetimi ile ilgili atasözleri ve deyimlerin varlığı, özelden genele gönderme yaparak Türk kültüründeki yönetim olgusuna işaret etmektedir.

Araştırma bulguları kapsamında, Türkçede 'ev yönetimi' ile ilgili iki atasözünü ve bir deyim bulduğumuz saptanmıştır. Bu bağlamda 'anahtarı beline takmak' deyimini, evde yönetimi eline almak anlamına gelmektedir. 'Yuvayı dışı kuş yapar' ve 'yuvayı yaşan dışı kuştur' atasözleri ise; evin kadınının anlayışlı, idareci ve tutumlu olması durumunda evde dirlik ve düzenin sağlanacağı vurgusunu yapmaktadır. Söz konusu atasözleri, evin ya da diğer bir deyişle hanenin yönetilmesi gerekliliğine dikkat çekmeleri ve Türklerde ev yönetiminin kadına ait görülmesine dair veri teşkil etmektedir.

Yönetimin kapsamına dair ikinci kategori, 'araç yönetimi' ile ilgilidir. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğüne göre (2018) 'araç', bir işi yapmak ve sonuçlandırmakta gücünden yararlanan nesnedir. Araştırma bulguları uyarınca, Türkçede, 'araç yönetimi' ile ilgili iki deyim bulunmaktadır. Bu bağlamda 'direksiyona geçmek' deyimini, araç kullanmak üzere sürücü yerine oturmak anlamına gelmektedir. 'Gemi azıya almak' deyimini ise; atın, gemi azıları arasına alıp etkisiz bırakarak süvarisinin yönetiminden çıkması ve alabildiğine koşması demektir. Bu deyim; metaforlardan hareket ederek etkili yönetim olmadığı takdirde, yönetilenlerin kontrolsüzce hareket edeceklerini ifade etmektedir.

Yönetimin kapsamına ilişkin üçüncü kategori, 'devlet/ülke yönetimi' ile ilgilidir. Araştırmada, Türkçede bu kategoriye yönelik olan bir atasözünü ve altı deyim bulunduğumuz saptanmıştır. Bu bağlamda 'yayı atıcısına vermeli' atasözünü, ülkenin yönetimine, bunu başarıyla yerine getirebilecek olanların seçilmesi gerekliliğini vurgulamakta ve yönetimde liyakate işaret etmektedir.

'Hükümet etmek', 'hükümet sürmek', 'iktidardan düşmek', 'kazan kaldırmak -devirmek-' ve 'uyruğuna girmek' deyimleri de; 'devlet/ülke' yönetimi ile ilgilidir. Bu bağlamda 'hükümet etmek', bir ülkenin yönetimini elinde bulundurmak; 'hükümet sürmek', ülke yönetiminin başında bulunmak; 'hükümeti devirmek', zor kullanarak devlet yönetiminde değişiklik yapmak; 'iktidardan düşmek', devlet yönetiminde yetkiyi başka bir partiye bırakmak zorunda kalmak; 'uyruğuna girmek' bir devletin yönetimini kabul etmek olarak ifade edilebilmektedir.

'Kazan kaldırmak -devirmek-' deyimini ise, diğer deyimlerin aksine askeri bir nitelik arz etmekte ve yenicilerin pişirilen kazanı devirerek ayaklanmaları ve isyan etmeleri anlamına gelmektedir. Bu çerçevede deyim kategorisi incelendiğinde, 'hükümeti devirmek' ve 'kazan kaldırmak -devirmek-' atasözlerinin yönetimin zor kullanarak değiştirilmesi durumuna işaret etmeleri açısından farklılaştıkları görülebilmektedir.

3.2. Yönetici İle İlgili Atasözleri ve Deyimler

Yönetici -manager-, yönetme etkinliğinde bulunan kişi anlamına gelmektedir. Yönetici, yönetim eyleminin ve yönetim sürecinin temel sorumlusudur. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü'nde (2018) "yönetici; yönetme gücünü elinde bulunduran kişi, diğer bir deyişle idareci" olarak karşılık bulmaktadır.

Koçel'e göre (2005, 20) yönetici, başkaları vasıtasıyla iş gören kişidir. Eren (2003, 8); yöneticiyi, emrine verilmiş bir grup insan belirli birtakım amaçlara ulaştırmak için ahenk ve işbirliği içinde çalıştıran kimse olarak tanımlamaktadır. Sabuncuoğlu ve Tokol'a (2013, 168) göre ise yönetici, işgörenlere iş yaptırma gücünü ya da sanatını kullanan kişidir.

Araştırma bulguları uyarınca, Türkçede yönetici ile ilgili atasözleri ve deyimlerin varlığı tespit edilmiştir. Söz konusu atasözleri ve deyimler, Tablo. 3.'te sunulmuştur.

Tablo. 3. Yönetici İle İlgili Türkçede Bulunan Atasözleri ve Deyimler

Atasözleri	Deyimler
<ul style="list-style-type: none"> • Ağanın gözü, yiğidin sözü • At adımına göre değil, adamına göre yürür • At binicisini bilir -tanır- • Ata eyer gerek, eyere er gerek • Ay ayakta çoban yatakta, ay yatakta çoban ayakta • Baş başa bağlı, baş da şeriata -yasaya, padişaha- • Başını acemi berbere teslim eden cebinden pamuğu eksik etmez -etmesin- • Beyler buyruğu yoksula kan ağlatır • Çobansız koyunu kurt kapar • Çok söyleme arsız edersin, aç bırakma hırsız edersin • İmam osurursa, cemaat sıçar • Yayı atıcısına vermeli • Yüz verme arsız olur, az verme hırsız olur	<ul style="list-style-type: none"> • Başsız bırakmak • Başsız kalmak • Başta -başında- bulunmak • -Bir işin- başında olmak • İşbaşına gelmek

Araştırma kapsamında, Türkçede 'yönetici' ile ilgili atasözlerinin, deyimlere kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durum, Türk kültürünün yönetim kavramını yanı sıra yönetici kavramına da özel bir anlam yüklediği şeklinde yorumlanmıştır.

Atasözü kategorisi ele alındığında, Türkçede yönetici ile ilgili on üç atasözünün var olduğu saptanmıştır. Söz konusu atasözleri, genel olarak yöneticiyi olumlayan ve yöneticinin gerekliliğine dikkat çeken niteliktedir. Bu bağlamda 'ağanın gözü, yiğidin sözü' atasözü; çalışanlarını gereği gibi yöneten ve çalıştıran kişinin iyi bir yönetici olduğuna vurgu yapmaktadır. 'Çobansız koyunu kurt kapar' atasözü ise; yöneticinin gerekliliğine işaret etmekte ve yöneticisi, koruyucusu olmayan kişi ile topluluğun düşman tarafından ezileceği uyarısını yapmaktadır.

Yöneticiyi olumsuzlayan bir atasözü bulunmaktadır. Bu çerçevede 'beyler buyruğu yoksula kan ağlatır' atasözü; yöneticilerin uygulanması güç buyruklar vererek halkı sıkıntıya soktukları anlamını vermektedir. Kategori kapsamında, yöneticinin işlevini etkili bir yapının varlığına bağlayan atasözleri de bulunmaktadır. 'Ata eyer gerek, eyere er gerek' atasözü; bir işletmenin önce donatılıp sonra iyi bir yöneticiye teslim edilmesi durumunda istenilen verimin alınacağına işaret etmektedir. Benzer şekilde 'ay ayakta çoban yatakta, ay yatakta çoban ayakta' atasözü; genel düzene yardımcı olan araçlar varsa yöneticinin rahat edeceği, aksi halde çok uyanık olması, diğer bir deyişle çok dikkatli davranması gerektiği anlamındadır.

Yönetici-yönetilen birlikteliğine ve uyumuna dikkat çeken atasözleri de bulunmaktadır. Söz konusu atasözlerine göre yönetilenler, yöneticiye bağlı olarak hareket etmektedirler. Diğer bir deyişle, yönetilenin ortaya koyduğu iş ya da performans, yöneticinin niteliği ile doğru orantılıdır. 'At adımına göre değil, adamına göre yürür' ile 'at binicisini bilir -tanır-' atasözleri, bu paralelde örnek gösterilebilmektedir. 'At adımına göre değil, adamına göre yürür', atın yürüyüşünün binicisinin yönetimine bağlı olması gibi işin gidişinin de işin başındaki yöneticinin bilgi ve çabasına bağlı olduğunu tanımlayan bir atasözüdür. 'At binicisini bilir -tanır-' ise, işçinin yöneticisinin işten anlayıp anlamadığını bildiğini ve çalışmalarını ona göre yürüttüğünü ifade etmektedir. Benzer şekilde 'imam osurursa, cemaat sıçar' atasözü de, yöneticinin kötü bir iş yapmasının, buyruğundakilerin daha kötü bir iş yapmalarına neden olacağı anlamını vermektedir.

Kategori kapsamında, yönetici ve hukuk vurgusu dikkat çekicidir. Bu bağlamda yöneticinin keyfi hareket etmesinin mümkün olmadığına ve hukuka bağlılığın esas olduğunu ifade eden bir atasözü bulunmaktadır. 'Baş başa bağlı, baş da şeriata -yasaya, padişaha-' atasözü; bizler yöneticinin buyruğu altındayız ama yönetici de toplum için konulmuş olan kanunlar ne diyorsa onu uygular, onun dışına çıkamaz anlamını vermektedir. Hukuk, belirli normlar uyarınca toplumsal yaşamı ve iş yaşamını düzenleyen kurallar topluluğudur. Yönetimsel birimlerin, hukuktan muaf olduklarını düşünmek ve onları mevcut hukuki sistemden soyutlamak mümkün değildir. Tüm yönetimsel birimler, belirli kurallara uygun olarak yönetilmektedirler (Can vd., 2004, 18-19). Bu durum yöneticilerin, her ne kadar otorite sahibi olsalar da, hukuk bilgisine sahip olmalarını ve hukuka uygun hareket etmelerini beraberinde getirmektedir.

Kategori kapsamında önem arz eden diğer nokta, yönetimde liyakatin önemsenmesidir. 'Başını acemi berbere teslim eden cebinden pamuğu eksik etmez -etmesin-' atasözü; yönetimde liyakati vurgulamaktadır. Söz konusu atasözü; işbaşına tecrübesiz yönetici getirenlerin, onun yaratacağı sıkıntı ve zararları çekmeye hazır olmaları gerektiğini ifade etmektedir. Bu paralelde 'yayı atıcısına vermelî' atasözü de; ülke yönetimine bunu başarıyla yerine getirebilecek olanların seçilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Bir diğer önemli vurgu, yöneticinin dengeli ve uyumlu davranışına yöneliktir. 'Çok söyleme arsız edersin, aç bırakma hırsız edersin' ve 'yüz verme arsız olur, az verme hırsız olur' atasözleri; yönetimi altında bulunan kimselere sık müdahale edenlerin bekledikleri verimi alamadıkları gibi onları da arsız edecekleri anlamını vermektedirler. Dolayısıyla yöneticinin yapması gereken, yönetilenlere denge ve uyumla yaklaşmaktır. Yöneticinin taşıması gereken özellikler ile ilgili tüm bu atasözleri, aynı zamanda yöneticiye öğüt niteliği taşımakta ve ne yapması, ne yapmaması gerektiğini göstermektedir.

Deyim kategorisine göz atıldığında, Türkçede yönetici ile ilgili beş deyim bulunduğunu görülebilmektedir. Bu bağlamda 'başta -başında- bulunmak ve '-bir işin- başında olmak' deyimleri, -bir işin- yöneticisi olmaya işaret etmektedir. 'Başsız bırakmak' deyimini, yöneticisiz bırakmayı; 'başsız kalmak' deyimini, yöneticisiz kalmayı ifade etmektedir. 'İşbaşına gelmek' deyimini ise, yönetici olma durumunu tanımlamaktadır. Söz konusu deyimlerin tümü, yöneticiyi baş olarak kabul etmektedir. Öyle ki Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü'ne (2018) göre "baş kelimesi, bir topluluğu yöneten kimse" anlamına da gelmektedir.

3.3. Yönetilenlerin Yönetime ve Yöneticiliğe Bakış Açısı İle İlgili Atasözleri ve Deyimler

Araştırma bulguları uyarınca, yönetilenlerin yönetime ve yöneticiliğe bakış açısı ile ilgili Türkçede atasözlerinin var olduğu bulgulanmıştır. Kategoriye ilişkin deyim bulunmamaktadır. Söz konusu bulgular, Tablo. 4.'te sunulmuştur.

Tablo. 4. Yönetilenlerin Yönetime ve Yöneticiliğe Bakış Açısı İle İlgili Türkçede Bulunan Atasözleri ve Deyimler

Atasözleri	Deyimler
<ul style="list-style-type: none"> Gelen ağam giden paşam Senden devletliye ortak olma Tayfanın akıllısı geminin dümeninden uzak durur	

Araştırma kapsamında, yönetilenlerin yönetime ve yöneticiliğe ilişkin bakış açıları ile ilgili Türkçede üç atasözünün mevcut olduğu görülmüştür. Her üç atasözü de yönetilenlerin, yönetime ve yöneticiliğe temkinli yaklaştıklarına ilişkin ipucu olarak değerlendirilmiştir.

'Gelen ağam giden paşam' atasözü, yönetimde kim olursa olsun benim için fark etmez anlamını taşımaktadır. Söz konusu atasözü, yönetilen açısından yönetimin hem gerekli, hem de fark yaratmayan niteliğine dikkat çekmektedir.

'Senden devletliye ortak olma' atasözü, yönetim-yönetilen ilişkisinde eşitliğe vurgu yapmaktadır. Bu atasözü, iki insan arasındaki beraberliğin sağlıklı yürüyebilmesinin, anlaşma koşullarının her iki taraf için de eşit olmasıyla sağlandığını, dengenin kurulamaması durumunda yönetimin güçlü olan tarafa geçeceği ve hep onun dediğinin olacağı anlamını vermektedir.

'Tayfanın akıllısı, geminin dümeninden uzak durur' atasözü ise, akıllı işçinin beceremeyeceği yönetim işine el atmayacağını ifade etmektedir. Bu bağlamda söz konusu atasözünün, yönetimin liyakat gerektiren ve herkesin kotaramayacağı bir iş olmasına vurgu yaptığı görülebilmektedir.

3.4. Yönetim Şekli İle İlgili Atasözleri ve Deyimler

Yönetim, bir çok farklı şekilde ve yöntemle uygulanabilen bir olgudur. Araştırma bulguları uyarınca, yönetim şekli ile ilgili Türkçede atasözleri ve deyimlerin var olduğu bulgulanmıştır. Söz konusu bulgular, Tablo. 5.'te sunulmuştur.

Tablo. 5. Yönetim Şekli ile İlgili Türkçede Bulunan Atasözleri ve Deyimler

Atasözleri	Deyimler
<ul style="list-style-type: none"> Başını acemi berbere teslim eden cebinden pamuğu eksik etmez -etmesin- Yayı atıcısına vermeli	<ul style="list-style-type: none"> -Bir şeyin- başına geçmek -Birini- burnundan yakalamak Direksiyona geçmek Dizginleri -dizginlerini- eline almak El koymak Elinde kalmak Eline almak İpi -birinin-eline geçmek İdare etmek İpin ucunu kaçırmak Kazan kaldırmak -devirmek- Sakalı ele vermek -kaptırmak- Tek elden Uyruğuna girmek Yuları birinin elinde olmak

Araştırma kapsamında bulgulan yönetim şekli ile ilgili atasözleri ve deyimler, yönetimi uygulanış yöntemleri itibarıyla konu etmekte ve bazen bu yöntemleri olumlamakta, bazen de olumsuzlamaktadırlar. Araştırma bulguları uyarınca yönetim şekli ile ilgili deyimlerin atasözlerine oranla fazla olduğu görülebilmektedir. Bu bağlamda yönetim şekli ile ilgili iki atasözü, on beş deyim bulunmaktadır.

Atasözü kategorisine göz atıldığında, Türkçede liyakate dayalı yönetimin önemsendiğini düşünmek mümkündür. Liyakat, en yalın ifadeyle kifayet demektir. Daha geniş ifadeyle ise liyakat, kendisine iş verilmeye uygunluk ve yaraşırlık durumu olarak tanım bulmaktadır. Ergül (2017, 80) ise liyakati; bir görev için görev tanımının gerektirdiği uzmanlığa hem kuramsal -bilgi- hem de pratik açıdan -deneyim- uygun olan ve meslek etiğinin gerektirdiği nitelikleri -erdem/etik- taşıyan kişinin seçilmesi olarak tanımlamaktadır.

Liyakat, günümüzde özel sektörde ve kamu sektöründe iyi yönetim ilkelerinin başında gelmektedir (Aktan ve Çoban, 2019). Öyle ki çağcıl yönetim, nitelikli kişilerin nesnel değerlendirmelerle seçilerek görevlendirildiği ve iş gördükleri liyakat sisteminin önemini sürekli olarak konu etmektedir. Türk kültürünün kökeninde yönetimde liyakat kavramının var olması, bu nedenle oldukça önemlidir.

Araştırma kapsamında 'başını acemi berbere teslim eden cebinden pamuğu eksik etmez -etmesin-' ve 'yayı atıcısına vermeli' atasözleri, Türk kültüründe liyakatin önemine dikkat çekmektedir. Deyim kategorisine göz atıldığında, 'idare etmek' deyimini, yönetimin kaynak ve süreç hakimiyeti niteliğine işaret etmektedir. Yönetmek, çekip çevirmek olarak ifade bulan 'idare etmek' deyimini; hâle yola koyma anlamının yanı sıra var olan kaynakların etkili ve tutumlu kullanımına vurgu yapmaktadır.

Bu çerçevede deyim kategorisinde yönetimi almak ve ele geçirmek ile ilgili bir çok deyim mevcuttur. '-Bir şeyin- başına geçmek', '-birini- burnundan yakalamak', 'direksiyona geçmek', 'dizginleri -dizginlerini- eline almak', 'el koymak', 'eline almak' ve 'ipi -birinin-eline geçmek' deyimleri; yönetimi almak ve ele geçirmek ile ilgilidir.

Yönetim, yönetilenin yöneticinin otoritesi altında iş görmesi ile ilgili bir kavram ve uygulamadır. Yönetilen ve yönetici arasındaki ilişki, bir otorite ilişkisidir. Bu kapsamda deyim kategorisinde, bir kişinin yönetimine girme anlamı veren beş deyim bulunmaktadır. 'Dizginleri ele vermek' deyimini, başkasının yönetimini kabullenmek; 'elinde kalmak' deyimini, birinin bakımında-yönetiminde olmak demektir. Bu paralelde 'sakalı ele vermek -kaptırmak-' deyimini, başkasının sözünden çıkmayacak duruma düşmek; 'uyruğuna girmek' deyimini, mecazi olarak bir kimsenin etkisi altında kalmak ve ona bağlanmak anlamını vermektedir. 'Yuları birinin elinde olmak' deyimini ise, bir kimsenin davranışlarının birinin denetiminde, yönetiminde olması durumunu tanımlamaktadır.

Deyim kategorisinde, *merkezi yönetim -centralization-* kavramını konu eden bir deyim de bulunduğu görülebilmektedir. Merkeziyetçilik, yönetimin ya da otoritenin tek bir merkezde -elde- toplanması demektir. Merkezdten yönetim, kamu hizmetlerinin tek bir merkezden, merkez hiyerarşisine bağlı organlar eliyle yürütülmesidir (Bozan, 2017, 21). Daha geniş bir ifadeyle merkezden yönetim; kamu hizmetlerinde birlik ve bütünlüğü sağlamak amacıyla söz konusu hizmetlere ilişkin karar ve faaliyetlerin merkezi hükümet ve onun hiyerarşik yapısı içinde yer alan örgütler tarafından yürütülmesi olarak tanım bulmaktadır (Eryılmaz, 2001, 59). Bu bağlamda bir yerin veya bir merkezin kumanda ve yönetimi altında olmak anlamına gelen 'tek elden' deyimini, yönetimde merkeziyetçiliği konu etmektedir. Türkiye'de devlet örgütlenmesinin merkeziyetçiliğe dayanması, bu bulgu ile örtüşmektedir.

Kategori kapsamında, yönetimde dengeyi yitirmek ve bu durumun arzulanır olmaması ilgili deyimler de mevcuttur. Bu bağlamda 'ipin ucunu kaçırmak' deyimini, yönetimde gereken ölçüyü yitirmek anlamına gelmektedir. 'Kazan kaldırmak -devirmek-' deyimini ise, mecaz olarak yöneticinin bir tutumuna karşı hep birden ayaklanmak olarak ifade bulmaktadır.

4. Sonuçlar

Yönetim, özellikle örgütlü toplumlarda izi sürülebilen bir konu ve uygulamadır. Yönetim; bir beceri, bir sanat dalı ve bir bilimdir. Bir beceri olarak uygarlık tarihinin başından bu yana varlık göstermiş ve etkisini hissettirmiştir. Bir sanat dalı olarak yöneten kişi ya da kişilere ayrıcalık atfedilmesini sağlayarak sınıfsız toplumdan sınıflı topluma geçişe aracılık etmiştir. Bir bilim dalı olarak ise 20. yüzyıldan bu yana varlık göstermiş ve hatırı sayılır genişlikte bir çalışma evreni oluşturmuştur.

Yönetim; en yalın ifadeyle belirli birtakım amaçlara ulaşmak için başkalarına iş gördürmektir. Tarih boyunca insanın olduğu her yerde ve her ortamda yönetimin varlığı hissedilmiştir. Öyle ki yönetim aracılığıyla bireyden topluluğa, aileden topluma, birimden örgüte, süreçten sisteme dek her şeyi kontrol altına almak ve amaç odaklı yönlendirmek mümkün olmaktadır.

Yönetim olgusunun Türk kültüründeki yerini ve önemini Türkçe üzerinden araştırmayı amaçlayan bu çalışmada, Türk toplumunun kültürel değerlerini yansıtan atasözleri ve deyimlerden faydalanılmıştır. Araştırma kapsamında, Türkçede bulunan yönetim ile ilgili atasözleri ve deyimler incelenmiş ve çeşitli kategorilere ayrılmıştır. Tespit edilen atasözleri ile deyimler; 'yönetimin kapsadığı alan', 'yönetici', 'yönetilenlerin yönetime ve yöneticiliğe bakış açısı', 'yönetim şekli' olarak kategorileştirilmiştir.

Araştırma kapsamında, Türk kültüründe yönetim olgusunun var olduğu ve önemsendiği bulgulanmıştır. Bu bağlamda ev yönetiminden devlet yönetimine uzanan geniş bir yelpazede, yönetimin olmazsa olmazlığına ve işlevselliğine yapılan vurgu dikkat çekmektedir. Ev yönetimi ile ilgili atasözü ve deyimlerin ortak noktası, en küçük toplumsal birim olan ailenin yönetilmesi gerekliliğine dair inançtır. Aile yönetiminin kadına ait görülmesi, Türk kültüründe kadının yerine ve konumuna işaret niteliği taşıması açısından önemlidir. Kategori kapsamında dikkat çeken bir diğer nokta, devlet yönetimi ile ilgili atasözü ve deyimlerin, diğer alt kategorilere kıyasla fazla olmasıdır. Bu durum, Türk kültürünün köklü devlet geleneğinin etkisi olarak yorumlanmıştır.

Yönetimle ilgili Türkçede bulunan atasözü ve deyimler arasında, yönetimi olumsuzlayan atasözleri ve deyimler ile yönetimi olumsuzlayan atasözleri ve deyimlerin bulunduğu saptanmıştır. Bu paralelde

yönetimi olumsuzlayan ve iyi yönetimden söz eden atasözü ve deyimlerin, yönetimi olumsuzlayan ve kötü yönetimden söz eden atasözü ve deyimlere kıyasla niceliksel olarak fazla olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu atasözü ve deyim ortak noktalarından biri de yönetimin olmadığı yerde düzensizlik ve kargaşanın olacağı, yönetimin her yere dirlik ve düzen getireceğini ifade etmeleridir.

Araştırma bulguları uyarınca Türk toplumunda yönetime atfedilen öneme koşut olarak yönetici kavramının da dikkat çeken bir vurguya sahip olduğu görülmüştür. Tıpkı yönetim ile ilgili atasözü ve deyimlerde olduğu gibi, yöneticiliği olumsuzlayan ve olumsuzlayan atasözleri ile deyimlerin bulunduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte yöneticiliği olumsuzlayan atasözleri ve deyimler, niceliksel olarak daha fazladır.

Yönetici-yönetilen uyumuna ve birlikteliğine gönderme yapan atasözleri ve deyimler, kategorinin bir diğer bulgusudur. Yöneticinin yönetim sürecinin karar ve uygulama mercii olması nedeniyle, tüm sürecin işleyişinden ve başarısından sorumlu olduğu bir gerçektir. Araştırma bulguları uyarınca Türk kültüründe yönetilenlerin çalışma disiplini ve başarısını, yöneticinin sahip olduğu vasıflara koşut olduğunu düşündüğü görülebilmektedir. Diğer bir deyişle Türk toplumuna göre yöneticinin sahip olduğu yönetsel nitelikler, yönetilenlerin işi gereğince yapmalarını sağlamakta ya da sağlamamaktadır.

Kategoriye ilişkin diğer bir bulgu, söz konusu atasözleri ve deyimlerde yöneticiliğin herkesin yapamayacağı iş olarak değerlendirilmiş olmasıdır. Türk toplumunun yöneticiyi, otorite sahibi olmasını sağlayan ve kendisini diğer insanlardan ayıran yetilerle donanmış bir kişi olarak kabul ettiğini düşünmek mümkündür. Bu bağlamda birinin yönetimi altına girme ile ilgili bir çok deyim bulunmaktadır. Söz konusu deyimler, otorite kavramına gönderme yapmaktadır.

Kategori kapsamında iyi bir yöneticinin sahip olması gereken özelliklerin de sıralandığı saptanmıştır. Bahsi geçen nitelikler, Türk kültürünün iyi bir yöneticide görmek istediği niteliklerdir. Bu çerçevede, yöneticinin keyfi hareket etmemesi ve hukuka bağlı olması gerektiğine yoğun vurgu bulunmaktadır. Yöneticinin sahip olması gereken diğer nitelik, liyakattir. Türk toplumunun yöneticinin yönetim işinde yetkin ve erdemli olmasını, etik kurallara uygun davranmasına yönelik bir beklenti içinde olduğunu düşünmek mümkündür. Yöneticinin sahip olması gereken bir diğer nitelik, yönetim şekli ile ilgilidir. Yöneticinin yönetilenlere yönelik tavrı dengeli ve uyumlu olmalıdır. Bu bağlamda yönetici; yönetilenlere ne çok vermeli, ne de az vermelidir. Yönetici, otoritesi altında çalışanlara gerektiği kadar vermeli ve 'hırsız' ya da 'arsız' olmalarının önüne geçmelidir. Görüldüğü üzere, yöneticinin sahip olması gereken nitelikler ile ilgili atasözleri, aynı zamanla birer uyarı niteliğindedir. Doğruyu yapmanın ya da yanlış yapmanın bir bedeli olacağını yöneticiye hatırlatmaktadırlar.

Araştırma kapsamında, yönetilenlerin yönetime ve yöneticiliğe ilişkin bakış açıları ile ilgili Türkçede atasözlerinin bulunduğu görülmüştür. Söz konusu kategori mercek altına alındığında yönetilenlerin yöneticiliğe mesafeli yaklaştıkları ve yöneticiliği özel donanım gerektiren bir iş olarak gördükleri yorumunu yapmak olanaklıdır.

Araştırma bulgularının diğer ayağını, yönetim şekli ile ilgili olan atasözleri ve deyimler oluşturmaktadır. Kategori kapsamında, yönetimde liyakati konu eden atasözleri ile yöneticinin yönetim sürecindeki belirleyici yönünü temel alan deyimlerin yoğunluğu dikkat çekicidir. Liyakat sistemine çağcıl yönetim de önem atfettiği ve önerdiği düşünüldüğünde, araştırmanın farklı kategorilerinde karşımıza çıkan liyakatle ilgili atasözlerinin önemi daha da artmaktadır.

Kategorinin bir diğer bulgusu, merkezi yönetim ile ilgili saptamadır. Merkezi yönetim, köklü bir devlet ve uygarlık geçmişine sahip olan Türk kültüründe yaygın olarak gözlenmektedir. Merkeziyetçiliğin; Orta Asya Türk devletlerinden başlayarak Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde önemli bir yer tutması; bu bulgu ile örtüşmektedir.

Tüm bu bulgular ve varılan sonuçlar doğrultusunda, ileriki araştırmalara yönelik aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Araştırmanın verileri, Türk Dil Kurumu Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü evren kabul edilerek toplanmıştır. Çalışma evreni olarak diğer atasözleri ve deyimler sözlükleri seçilerek farklı araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Araştırma, 'yönetim' eylemini konu almıştır. 'Yönetim süreci ile ilgili kavramlar' ya da 'liderlik' ile ilgili araştırmalarla, yönetim konusu bütünsel bir şekilde ele alınabilir.
- 'Yönetim' ile ilişkili atasözleri ve deyimlerin, farklı dillerdeki yeri araştırılarak kültürler arası karşılaştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Aktan, C. Coşkun & Çoban, Hilmi (2019). *Kamu Yönetiminde İyi Yönetim İlkeleri*. <http://www.canaktan.org/politika/kurum-devyonetimi/aktan-coban.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2019.

- Ataizi, Murat (2012). İçerik Analizi. İçinde *İletişim Araştırmaları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Baltaş, Acar (2016). *Türk Kültüründe Yönetmek*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bartol, Kathryn M. & Martin, David C. (1991). *Management*. New York: McGraw-Hill Inc.
- Boyatzis, Richard E. (1982) *The Competent Manager: A Model For Effective Performance*. New York: Wiley.
- Bedeian, Arthur G. (1989). *Management*. Chicago: The Dryden Press.
- Bozan, Mahmut (2017). Üniter Yapıda Merkezîyet Ve Adem-i Merkezîyetin Uyumunu. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (16): 21-40.
- Can, Halil (1999). *Organizasyon ve Yönetim*. 5. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Can, Halil vd. (2004) *Genel İşletmecilik Bilgileri*. 15. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Drucker, Peter F. (2008). *Management*. USA: Harper Collins.
- Drucker, Peter F. (2014). 21. Yüzyıl İçin Yönetim Tartışmaları, (Çev: İ. Bahçivangil & G. Gorbon). İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Eren, Erol (2003). *Yönetim ve Organizasyon*. 6. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Ergül, Erol (2017). Mevlana Perspektifinden Kamu Yönetiminde Liyakat Ve Ehliyet İlkesi. *Ombudsman Akademik*, 3 (6): 79-105.
- Eryılmaz, Bilal (2001). *Kamu Yönetimi*. İstanbul: Erkam Matbaası.
- Güney, Salih (2000). *Yönetim Ve Organizasyon El Kitabı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gürüz, Demet & Gürel, Emel (2009). *Yönetim Ve Organizasyon*. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Koçel, Tamer (2005). *İşletme yöneticiliği*. 10. Baskı. İstanbul: Arıkan Yayınevi.
- Kraut, Allen I. vd. (1989). The Role Of The Manager: What's Really Important In Different Management Jobs. *Academy of Management Perspectives*, 3 (4): 286-293.
- Lax, David A. & Sebenius, James K. (1986). *The Manager As Negotiator*. New York: The Free Press.
- Öztürk, Mehmet (2003). *İşletme Ve Yönetim*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Sabuncuoğlu, Zeyyat & Tokol, Tuncel (2013). *İşletme*. 9. Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayıncılık.
- Yıldırım, Ali & Şimşek, Hasan (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu (2019). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c434e3a716423.67038274 Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- Türk Dil Kurumu (2019). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c434e5456dbe2.29067363 Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- Türk Dil Kurumu (2019). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c434e341c53b6.29315427 Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- Türk Dil Kurumu (2019). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c434ec7964ca9.67803460 Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- Türk Dil Kurumu (2019). Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c55b9ab319105.60139517 Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- Türk Dil Kurumu (2019). Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c43434416e9c5.98297619 Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- Türk Dil Kurumu (2019). Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c55b9b5d8ac62.17426095 Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- Türk Dil Kurumu (2019). Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c406d3df286a9.33986054 Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- Türk Dil Kurumu (2019). Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c407135958d33.14285110 Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- Türk Dil Kurumu (2019). Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c421593ce5537.45036073 Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- Türk Dil Kurumu (2019). Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c4215df151937.45545577 Erişim Tarihi: 17.01.2019.